

การพัฒนาห้องเรียนพระพุทธศาสนาภาคภาษาอังกฤษอัจฉริยะเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

DEVELOPMENT OF ENGLISH BUDDHIST VIRTUAL SMART
CLASSROOM IN LIFELONG LEARNING

ผศ.ดร.บุญมี พรรษา¹, ดร.สุวรา นาคยศ², ผศ.ดร.ชื่นอารมณ จันทิมาชัยอมร³,
พระมหาสันตัต สอติวิงโส, ดร.⁴ พระวชิรวิชัย ฐิตวิโส, ดร.⁵ และดร.วีระพงษ์ แพงคำฮัก⁶
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย^{1,2,3,4,5,6}

Asst.Prof. Dr. Boonme Pansa¹, Dr. Suwara Nakayas², Assoc. Prof. Dr. Chuen-arn Chanthimachai-amorn³,
Phra Maha Santat Sottiwongso, Dr.⁴, Phra Wachiravij Thitawongso, Dr.⁵ and Dr. Weerapong Paengkhamhak⁶
Master of Education Mahachulalongkornrajavidyalaya University^{1,2,3,4,5,6}

Corresponding Author E-mail : buymiphrrsa2@gmail.com¹

(Received : August 25, 2025; Edit : September 3, 2025; accepted : September 5, 2025)

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาห้องเรียนพระพุทธศาสนาภาคภาษาอังกฤษอัจฉริยะเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต” เป็นรูปแบบการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) การศึกษาเอกสาร ใช้วิธีการวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้อง การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ทำการเก็บรวบรวมข้อมูล การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จำนวน 15 คน ร่วมกับการประชุมกลุ่มเฉพาะ (Focus Group) จำนวน 9 คน และเก็บข้อมูลจากผู้เรียนที่เข้าร่วมกิจกรรม 30 คน สำหรับอธิบายข้อมูลในกิจกรรมก่อนและหลังจากการจัดกิจกรรม

ผลการวิจัยพบว่า

1) การศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนด้วยระบบห้องเรียนพระพุทธศาสนาภาคภาษาอังกฤษอัจฉริยะ พบว่าระบบช่วยให้ผู้เรียนเข้าถึงเนื้อหาได้ง่าย จัดการเรียนรู้นี้ที่เน้นการคิด วิเคราะห์ และเชื่อมโยงกับหลักธรรมเป็นภาษาอังกฤษ เพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน โดยผสมผสานพระพุทธศาสนาแบบดั้งเดิมกับเทคโนโลยีสมัยใหม่

2) การสร้างระบบห้องเรียนพระพุทธศาสนาภาคภาษาอังกฤษอัจฉริยะเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในห้องเรียนแบบออนไลน์ พบว่า หลักสูตรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเลือกหัวข้อเรียนตามความสนใจ มีทั้งด้านสมาธิ ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา และศิลปวัฒนธรรม เน้นการสอนธรรมะภาคภาษาอังกฤษมีประสิทธิภาพขึ้น ด้วยการจำลองสถานการณ์จริง เน้นการพัฒนาทักษะการสื่อสาร และฝึกใช้ภาษาธรรมะในสถานการณ์จริง มีระบบประเมินตนเองรายสัปดาห์ที่ให้ผู้เรียนสะท้อนสิ่งที่เข้าใจและข้อสงสัย

3) การศึกษาผลการใช้ระบบห้องเรียนพระพุทธศาสนาภาคภาษาอังกฤษอัจฉริยะเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในห้องเรียนแบบออนไลน์ ผลการใช้ระบบ พบว่าคะแนนเฉลี่ยผลการเรียนรู้หลังการจัดกิจกรรมสูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงถึงประสิทธิภาพของระบบห้องเรียนในการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน

4) การนำเสนอระบบห้องเรียนพระพุทธศาสนาภาคภาษาอังกฤษอัจฉริยะเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในห้องเรียนแบบออนไลน์ พบว่า ระบบไม่ได้เน้นเพียงภาษาหรือหลักธรรมแยกกัน แต่จัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ มีวิดีโอ เสียง ภาพประกอบ และแบบฝึกหัดที่เดียวกัน กิจกรรมการเรียนรู้เน้นฝึกสนทนา เข้าใจคำศัพท์เชิงพุทธ และมีการติดตามพัฒนาการของผู้เรียนอย่างใกล้ชิด

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ควรส่งเสริมให้มีการนำระบบห้องเรียนพระพุทธศาสนาภาคภาษาอังกฤษอัจฉริยะไปประยุกต์ใช้

ในสถานศึกษาต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านพระพุทธศาสนาที่ใช้กับทักษะภาษาอังกฤษและทักษะดิจิทัล เพื่อเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนให้มีทั้งคุณธรรม ความรู้ และสมรรถนะในการสื่อสารระดับนานาชาติ

คำสำคัญ : การพัฒนาห้องเรียน, ห้องเรียนพระพุทธศาสนา, ภาษาอังกฤษอัจฉริยะ

Abstract

The research titled “Development of English Buddhist Virtual Smart Classroom in Lifelong Learning” employed a Research and Development (R&D) design. The study utilized documentary research through an analysis of relevant academic documents and legal frameworks, along with qualitative research methods including in-depth interviews with 15 participants, focus group discussions with 9 participants, and data collection from 30 learners who engaged in classroom activities.

The research findings are as follows:

1) The intelligent English program classroom facilitated easier access to learning content, encouraged analytical thinking, and promoted the integration of Buddhist principles in English for daily life application by blending traditional Buddhist teachings with modern technology.

2) The system allowed learners to select topics of interest such as meditation, Buddhist history, and cultural heritage. Teaching Buddhist doctrines in English became more effective through simulated real-life situations, emphasizing communication skills, the practical use of Buddhist terminology, and weekly self-assessment for reflection.

3) The evaluation of the system showed that learners’ average post-test scores were significantly higher than pre-test scores at the .05 level, confirming the effectiveness of the intelligent classroom in enhancing learning outcomes.

4) The system presented an integrated model, combining videos, audio, illustrations, and exercises in a single platform. Learning activities emphasized Buddhist vocabulary, conversation practice, and continuous progress monitoring.

Policy Recommendation: Educational institutions should adopt and implement the intelligent English program classroom on Buddhism as a means to support lifelong learning. This system can enhance learners’ moral values, knowledge, and digital and language competencies, thereby equipping them with skills for international communication in the modern era.

Keywords: Development of Classroom, Buddhist Classroom, English Virtual Smart.

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

กรอบยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบการศึกษาในประเทศไทยในระยะเวลา 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579) มุ่งเน้นการเสริมสร้างศักยภาพของประชากรควบคู่ไปกับการสร้างโอกาส ความเสมอภาค และความเท่าเทียมทางสังคม เพื่อให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าว ปัจจัยพื้นฐานที่มีความสำคัญคือการศึกษา ซึ่งถือเป็นเครื่องมือหลักในการพัฒนาศักยภาพของประชาชนให้สามารถเรียนรู้และเติบโตได้ตลอดชีวิต แนวทางสำคัญคือการยกระดับคุณภาพของการศึกษาให้มีมาตรฐานที่ดีขึ้น เข้าถึงได้อย่างเท่าเทียมและทั่วถึง ตามกรอบยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาศักยภาพมนุษย์ ครูและครูสอนจำเป็นต้องเตรียมความพร้อมในการจัดการเรียนรู้ โดยแสวงหาวิธีการและแนวทางการสอนที่ทันสมัย ใช้สื่อและอุปกรณ์ที่เหมาะสม รวมถึงการสร้างสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาทักษะรอบด้านของผู้เรียน ปัจจุบันมีแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย ซึ่งช่วยให้ครูสามารถเลือกใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา หนึ่งในแนวทางที่ได้รับความนิยมคือ “ห้องเรียนอัจฉริยะ” ซึ่งเป็นการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาปรับใช้ เพื่อส่งเสริมกระบวนการคิดและทักษะในการแก้ปัญหาของผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ (นิรมิซ เพียรประเสริฐ, 2560: 40-45.) สอดคล้องกับ การพัฒนาคนไทยในยุคปัจจุบันจำเป็นต้องเตรียมเยาวชนให้พร้อมสำหรับโลกศตวรรษที่ 21 เพื่อให้สามารถรับมือกับความเปลี่ยนแปลงต่างๆ และดำรงชีวิตได้อย่างมั่นคงท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์ ผู้เรียนจึงต้องมีสมรรถนะที่สำคัญ ได้แก่ ทักษะการสื่อสาร ทักษะการคิด วิเคราะห์ ทักษะในการแก้ปัญหา ความสามารถในการดำเนินชีวิตอย่างมีประสิทธิภาพ และความสามารถในการใช้เทคโนโลยี ซึ่งเป็นหนึ่งในแนวทางสำคัญที่จะช่วยส่งเสริมทักษะเหล่านี้คือการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) มาใช้ในกระบวนการเรียนการสอน โดยเฉพาะคอมพิวเตอร์ ซึ่งเป็นเครื่องมือทางเทคโนโลยีที่ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายในการช่วยเสริมสร้างศักยภาพของผู้เรียน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2555)

เนื่องจากโลกปัจจุบันที่เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ (Learning Based Society) ระบบการเรียนรู้จึงต้องอาศัยฐานข้อมูลขนาดใหญ่ ซึ่งสื่อทำหน้าที่เป็นแหล่งเรียนรู้สำคัญ (Big Data) ที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถค้นคว้าและแสวงหาความรู้ได้อย่างกว้างขวาง กระบวนการถ่ายทอดความรู้จากผู้สอนสู่ผู้เรียนจึงเกิดขึ้นผ่านเทคโนโลยีสื่อสาร ที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงองค์ความรู้ได้แบบไร้พรมแดน ผ่านเครือข่ายที่เชื่อมโยงกันโดยอาศัยซอฟต์แวร์และความร่วมมือจากครูหรือผู้สอน จากเดิมที่การเรียนรู้ถูกจำกัดอยู่ภายในห้องเรียน ปัจจุบันเทคโนโลยีได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการขยายขอบเขตของการศึกษา สร้างนวัตกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงองค์ความรู้ได้ทุกที่ทุกเวลา จะเห็นได้ว่า “เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา” เป็นหัวใจสำคัญของระบบการเรียนรู้ในยุคสารสนเทศ โดยรูปแบบการเรียนรู้และการจัดการเรียนการสอนในปัจจุบันมีการใช้คอมพิวเตอร์ ระบบเครือข่าย และระบบสื่อสารทางไกลมากขึ้น ซึ่งเรียกได้ว่าเป็นระบบการเรียนออนไลน์ที่เปิดโอกาสให้การศึกษาที่มีความยืดหยุ่นและเข้าถึงได้อย่างกว้างขวาง (นฤมล ศิริวงษ์, 2548)

ปัจจุบันผู้เรียน และพระสงฆ์ทั่วไป จึงเป็นอีกส่วนหนึ่งที่ได้รับผลกระทบจากความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศ ทำให้ผู้เรียน และพระสงฆ์ทั่วไป ต้องรู้จักปรับตัวไปตามเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกระบวนการเรียนรู้ ที่หันมาเน้นการเรียนรู้จากการบูรณาการเทคโนโลยีเพื่อการสืบค้นข้อมูลและหาข้อมูลข่าวสารจากการใช้สื่อ สารสนเทศ และเทคโนโลยีหลากหลายจากระบบอินเทอร์เน็ต และอันเนื่องมาจากการที่ต้องปรับการเรียนรู้อีกเพื่อให้มีลักษณะให้สอดคล้องกับการใช้ชีวิตในยุคดิจิทัล ภาษาอังกฤษจึงมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งเพราะเป็นภาษาที่มีความเป็นสากลและใช้กันอย่างแพร่หลายมากที่สุด (เลิศ เกสรคำ, 2541) อย่างไรก็ตามการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาภาคภาษาอังกฤษ ตามหลักสูตรโดยยึดหลักการศึกษาระดับพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ที่ผ่านมามีปัญหา คือ การสอนวิชาพระพุทธศาสนาภาคภาษาอังกฤษยังไม่ได้ผลเท่าที่ควร เนื่องจากผู้เรียนขาดความรู้ความเข้าใจในเนื้อหา (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2544 : 2) หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 มีจุดมุ่งหมายที่จะพัฒนาผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์เป็นคนดีมีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพในการคิดอย่างมีวิจารณญาณโดยมีมาตรฐานการเรียนรู้แบบข้อกำหนดคุณภาพของผู้เรียนทั้งด้านความรู้ ทักษะองค์ความรู้ครอบคลุมการศึกษาขั้นพื้นฐานทั้ง 12 ปี ทางกระทรวงศึกษาธิการจึงมีนโยบายมุ่งเน้นการนำเอา การเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาภาคภาษาอังกฤษมาเป็นเครื่องมือในการจัดการศึกษา ในส่วนที่เป็นระบบเพื่อติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา มีความคิดต้องสำรวจและรวบรวมสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาภาคภาษาอังกฤษ จากแหล่งต่าง ๆ ในการ

นำแหล่งข้อมูลอ้างอิงให้ครูสอนและผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อสามารถเลือกสรรใช้ประโยชน์จากสื่อดังกล่าวในการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาภาคภาษาอังกฤษ ในสถานศึกษาโดยไม่ต้องลงมือผลิตเอง ซึ่งเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการพัฒนาต่อการจัดการเรียนการสอนของประเทศ และในการรวบรวมนวัตกรรมการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา นวัตกรรมและสื่อการสอน ไม่ว่าจะ เป็นพระสงฆ์ หรือบุคคลทั่วไป และสื่อต่างๆ ที่เป็น สื่อสิ่งพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ คือ ตัวกลางที่ชวนแนะนำถ่ายทอดข้อมูลความรู้จากผู้สอนหรือแหล่งความรู้ไปสู่ผู้เรียนเป็นสิ่งที่สามารถทำความเข้าใจได้ง่ายขึ้น (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2554 : 2-3)

จึงทำให้ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ โดยการผสมผสานเทคโนโลยีเข้ากับการจัดการเรียนการสอนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ร่วมกันผ่านนวัตกรรมที่ส่งเสริมการแสวงหาความรู้และการคิดเชิงวิทยาศาสตร์ ภายใต้แนวคิด “ห้องเรียนอัจฉริยะ (Smart Classroom)” ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการศึกษาศตวรรษที่ 21 การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเน้นการปรับรูปแบบการเรียนการสอนทั้งในและนอกห้องเรียน โดยเฉพาะการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาภาคภาษาอังกฤษ ที่ช่วยให้ผู้เรียนเข้าถึงข้อมูลและทรัพยากรทางการศึกษาได้อย่างรวดเร็วผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ก่อให้เกิดการเรียนรู้แบบบูรณาการที่ยืดหยุ่น ไม่ถูกจำกัดด้วยเวลาและสถานที่ การบูรณาการการเรียนรู้เชิงรุกกับสภาพแวดล้อมของห้องเรียนอัจฉริยะสำหรับการเรียนการสอนพระพุทธศาสนาภาคภาษาอังกฤษ จึงเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบาย Thailand 4.0 และแนวทางการศึกษาสมัยใหม่ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ตอบสนองความต้องการที่หลากหลายของผู้เรียน (วลีรัตน์ พุทธาศรี และคณะ, 2566: 12-29) นอกจากนี้ช่วยให้ผู้เรียนค้นพบศักยภาพของตนเอง เลือกเรียนรู้ในสิ่งที่เหมาะสมกับบุคลิกภาพ และพัฒนาทักษะสำคัญต่ออนาคต

การจัดการเรียนรู้ในห้องเรียนอัจฉริยะยังส่งเสริมการโต้ตอบระหว่างผู้เรียนและผู้สอนอย่างกระตือรือร้นมากกว่าการเรียนการสอนแบบเดิม ผู้เรียนเกิดความสนใจและแรงจูงใจมากขึ้น ขณะที่ผู้สอนสามารถใช้เทคโนโลยีหลากหลายรูปแบบในการพัฒนาหลักสูตร สร้างบทเรียน และประเมินผลผ่านเครื่องมือออนไลน์ โดยห้องเรียนอัจฉริยะมีจุดเด่นสำคัญ 8 ประการ ได้แก่ 1) การเข้าถึงที่มีประสิทธิภาพ ผู้เรียนสามารถเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ได้ทุกที่ตลอดเวลา 2) ความสะดวกสบาย เรียนรู้ได้ตามจังหวะและความต้องการของตนเอง 3) การใช้สื่อผสมผสาน เรียนรู้ผ่านวิดีโอ ภาพเคลื่อนไหว และสื่ออินเทอร์เน็ต 4) การเรียนรู้แบบมีชีวิตชีวา มีกิจกรรมเชิงปฏิสัมพันธ์ เช่น การอภิปราย การซักถาม และการประชุมทางไกล 5) แหล่งทรัพยากรที่สมบูรณ์ ค้นคว้าข้อมูลจากเว็บไซต์และฐานข้อมูลออนไลน์ที่ทันสมัย 6) การลดต้นทุนการศึกษา ลดค่าใช้จ่ายจากการเชิญผู้เชี่ยวชาญด้วยระบบออนไลน์ 7) การเพิ่มศักยภาพในการสอน ผู้สอนสามารถดูแลผู้เรียนจำนวนมากได้อย่างมีประสิทธิภาพ 8) การตอบสนองอย่างรวดเร็ว ใช้เครื่องมือดิจิทัล เช่น อีเมล แชต และฟอรัม เพื่อสื่อสารแบบเรียลไทม์ ดังนั้น ห้องเรียนอัจฉริยะจึงเป็นแนวทางการเรียนรู้แห่งอนาคต ที่ช่วยปฏิรูปการศึกษาให้สอดคล้องกับยุคดิจิทัล และตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สุภาวรรณ ฤกษ์กำลัง, 2564: 30-39)

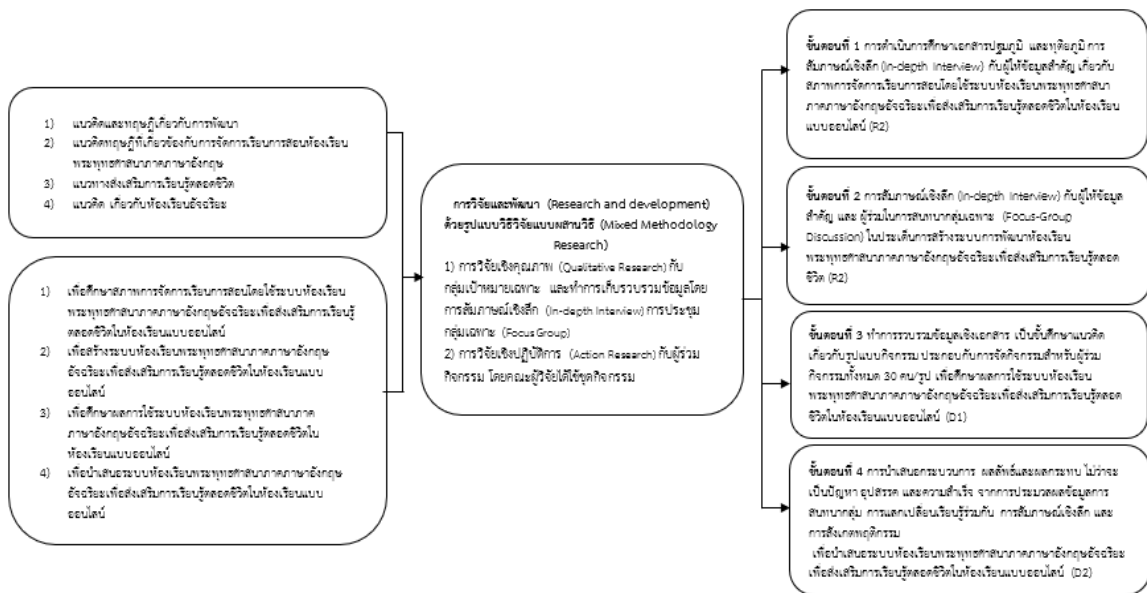
ดังนั้น ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีแม้จะช่วยให้เกิดการเรียนรู้ในรูปแบบที่หลากหลาย แต่การจัดการเรียนการสอนพระพุทธศาสนาภาคภาษาอังกฤษในสถานศึกษายังประสบปัญหาทั้งด้านความเข้าใจของผู้เรียน การเข้าถึงสื่อ และการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีให้เกิดประสิทธิผลจริง แม้จะมีความพยายามนำเทคโนโลยีมาใช้ แต่ก็ขาดการวิจัยและพัฒนา “รูปแบบห้องเรียนอัจฉริยะ” ที่บูรณาการเนื้อหาพระพุทธศาสนาภาคภาษาอังกฤษอย่างเป็นระบบ มีมาตรฐานสากล และมุ่งส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ช่องว่างนี้จึงเป็นประเด็นสำคัญที่ความจำเป็นในการศึกษาวิจัย เพื่อสร้างต้นแบบการเรียนรู้ที่ตอบโจทย์การศึกษาในยุคดิจิทัล รองรับนโยบาย Thailand 4.0 และเตรียมผู้เรียนทั้งพระสงฆ์และประชาชนทั่วไปให้มีทั้งคุณธรรม ความรู้ และสมรรถนะในการสื่อสารระดับนานาชาติ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ระบบห้องเรียนพระพุทธศาสนาภาคภาษาอังกฤษอัจฉริยะเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในห้องเรียนแบบออนไลน์
- 2) เพื่อสร้างระบบห้องเรียนพระพุทธศาสนาภาคภาษาอังกฤษอัจฉริยะเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในห้องเรียนแบบออนไลน์
- 3) เพื่อศึกษาผลการใช้ระบบห้องเรียนพระพุทธศาสนาภาคภาษาอังกฤษอัจฉริยะเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในห้องเรียนแบบออนไลน์
- 4) เพื่อนำเสนอระบบห้องเรียนพระพุทธศาสนาภาคภาษาอังกฤษอัจฉริยะเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในห้องเรียนแบบออนไลน์

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาห้องเรียนพระพุทธศาสนาภาคภาษาอังกฤษอัจฉริยะเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต” ผู้วิจัยได้มีการศึกษาจากแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับตำรา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่างๆ โดยการนำเนื้อหาดังกล่าวมาใช้เป็นแนวทางในการกำหนดแนวคิดและรูปแบบของการวิจัยดังต่อไปนี้

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาห้องเรียนพระพุทธศาสนาภาคภาษาอังกฤษอัจฉริยะเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต” โดยมีการดำเนินการวิจัยตามลำดับขั้นตอน เพื่อให้ได้ข้อมูลในประเด็นที่ต้องการ โดยผู้วิจัยได้กำหนดวิธีดำเนินการวิจัยตามลำดับขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวิจัย (Research: R1) การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน (Analysis :A) ดำเนินการวิจัยด้วย วิธีการวิเคราะห์แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสภาพการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ระบบห้องเรียนพระพุทธศาสนาภาคภาษาอังกฤษอัจฉริยะเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในห้องเรียนแบบออนไลน์ร่วมกับวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ระบบห้องเรียนพระพุทธศาสนาภาคภาษาอังกฤษอัจฉริยะเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในห้องเรียนแบบออนไลน์ และวิเคราะห์ข้อมูลของสภาพการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ระบบห้องเรียนพระพุทธศาสนาภาคภาษาอังกฤษ

อัจฉริยะเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในห้องเรียนแบบออนไลน์

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนา (Development: D1) การสร้างระบบห้องเรียนพระพุทธศาสนาภาคภาษาอังกฤษอัจฉริยะ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในห้องเรียนแบบออนไลน์ ดำเนินการวิจัยด้วย การสร้างระบบห้องเรียนพระพุทธศาสนาภาคภาษาอังกฤษอัจฉริยะ โดยผู้เชี่ยวชาญ 5 คน/รูป ร่วมกับสร้างเครื่องมือและคู่มือการสร้างระบบห้องเรียนพระพุทธศาสนาภาคภาษาอังกฤษอัจฉริยะจากการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้อง 15 คน และ จัดประชุมกลุ่ม 9 คน และปรับปรุงเครื่องมือและคู่มือให้สมบูรณ์

ขั้นตอนที่ 3 การวิจัย (Research: R2) การศึกษาผลการใช้ระบบห้องเรียนพระพุทธศาสนาภาคภาษาอังกฤษอัจฉริยะ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในห้องเรียนแบบออนไลน์ ดำเนินการวิจัยด้วย การชี้แจงรายละเอียดการใช้ระบบห้องเรียนพระพุทธศาสนาภาคภาษาอังกฤษอัจฉริยะ ไปใช้ประโยชน์ กับกลุ่มตัวอย่างในการเข้าร่วมกิจกรรม 30 คน ต่อมาทำการแบบวัดกิจกรรมโดยใช้แบบทดสอบที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จำนวน 20 ข้อ กับกลุ่มตัวอย่าง 30 คน นำไปสู่การทดลองใช้การใช้ระบบห้องเรียนพระพุทธศาสนาภาคภาษาอังกฤษอัจฉริยะ ไปใช้ประโยชน์ เมื่อสิ้นสุดการทดลอง

ขั้นตอนที่ 4 การพัฒนา (Development: D2) นำเสนอระบบห้องเรียนพระพุทธศาสนาภาคภาษาอังกฤษอัจฉริยะ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในห้องเรียนแบบออนไลน์ ดำเนินการวิจัยด้วย การนำเสนอผลการใช้ระบบห้องเรียนพระพุทธศาสนาภาคภาษาอังกฤษอัจฉริยะเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในห้องเรียนแบบออนไลน์ ไปนำเสนอรูปแบบกิจกรรม

ผลการวิจัย

1. การศึกษาข้อมูลของสภาพการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ระบบห้องเรียนพระพุทธศาสนาภาคภาษาอังกฤษอัจฉริยะ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในห้องเรียนแบบออนไลน์

ผลการวิจัยพบว่า

1) การวิเคราะห์แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง พบว่า “ระบบห้องเรียนพระพุทธศาสนาภาคภาษาอังกฤษอัจฉริยะ” มุ่งส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตโดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ใช้กระบวนการคิดวิเคราะห์ การเรียนรู้เชิงบูรณาการ และการมีส่วนร่วมของชุมชน พร้อมทั้งบูรณาการคุณธรรมจริยธรรมเข้าไปในเนื้อหาวิชาต่าง ๆ การเรียนการสอนเน้นความสมดุลระหว่างทฤษฎีและปฏิบัติ พัฒนาให้ผู้เรียนมีทักษะที่หลากหลายทั้งด้านวิชาการ การดำเนินชีวิต เทคโนโลยี และการทำงาน รวมถึงการประเมินผลที่ยึดหลักพระพุทธศาสนา

2) การวิเคราะห์ข้อมูลของสภาพการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ระบบห้องเรียนพระพุทธศาสนาภาคภาษาอังกฤษอัจฉริยะเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในห้องเรียนแบบออนไลน์ โดยภาพรวม พบว่า (1) ผู้เรียนส่วนใหญ่รู้สึกว่าการใช้ระบบอัจฉริยะช่วยให้เข้าถึงเนื้อหาได้ง่าย เป็นมิตรต่อผู้เรียนทุกวัย และจุดเด่นคือความยืดหยุ่น การเรียนรู้ที่ไม่จำกัดเวลาและสถานที่ (2) การจัดการเรียนการสอนเน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือคิดและวิเคราะห์ โดยยกกรณีปัญหาจริงในชีวิตประจำวันแล้วเชื่อมโยงกับหลักธรรมะเป็นภาษาอังกฤษ (3) มีการนำธรรมะไปใช้กับชีวิตประจำวัน จากนั้นรวมกลุ่มใหญ่เพื่อสรุปผลการสนทนา ทำให้เรียนแล้วได้ฝึกทั้งฟัง และ (4) เน้นการผสมผสานระหว่างเนื้อหาพระพุทธศาสนาแบบดั้งเดิมกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ เพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างการเรียนรู้เชิงปัญญาและประสบการณ์ตรง

2. การสร้างระบบห้องเรียนพระพุทธศาสนาภาคภาษาอังกฤษอัจฉริยะเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในห้องเรียนแบบออนไลน์

ผลการวิจัยพบว่า การสร้างระบบห้องเรียนพระพุทธศาสนาภาคภาษาอังกฤษอัจฉริยะเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในห้องเรียนแบบออนไลน์การตรวจคุณภาพเครื่องมือทั้งหมดใช้ได้ แล้วนำไปสู่การจัดกิจกรรม 4 อย่าง คือ 1) รูปแบบเนื้อหาและหลักสูตร 2) รูปแบบเทคโนโลยีสนับสนุนการเรียนรู้ 3) รูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้ และ 4) รูปแบบการติดตามผลความก้าวหน้าทางการเรียน โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1) การสร้างระบบห้องเรียนพระพุทธศาสนาภาคภาษาอังกฤษอัจฉริยะเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในห้องเรียน

แบบออนไลน์ที่เน้น รูปแบบเนื้อหาและหลักสูตร พบว่า เน้นหลักสูตรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเลือกหัวข้อเรียนตามความสนใจ มีทั้งด้านสมาธิ ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา และศิลปวัฒนธรรม เนื้อหาผสมผสานทฤษฎีและปฏิบัติ พร้อมกิจกรรมสั้น ๆ ทบทวนความเข้าใจ มีการใช้สื่อหลากหลาย เช่น ภาพการ์ตูน อินโฟกราฟิก เสียงธรรมชาติ และคลิปวัฒนธรรม มีการประเมินผลระหว่างทางเพื่อต่อยอดการเรียนรู้ เน้นเชื่อมโยงหลักสูตรกับปัญหาชีวิตจริง

2) การสร้างระบบห้องเรียนพระพุทธศาสนาภาคภาษาอังกฤษอัจฉริยะเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในห้องเรียนแบบออนไลน์ที่เน้น รูปแบบเทคโนโลยีสนับสนุนการเรียนรู้ พบว่า ระบบห้องเรียนอัจฉริยะช่วยให้การสอนธรรมะภาคภาษาอังกฤษมีประสิทธิภาพขึ้น ด้วยการจำลองสถานการณ์จริง ช่วยให้ผู้เรียนกล้าพูดและเข้าใจภาษาธรรมะถูกต้อง เนื้อหาปรับตามความสามารถและความสนใจ พร้อมเมนูเลือกระดับความยากง่ายและหัวข้อศึกษา ออกแบบให้เชื่อมโยงธรรมะกับชีวิตจริง ใช้งานง่าย กระชับ และมีคำแปลศัพท์สำคัญ รองรับการเรียนรู้บนมือถือและอินเทอร์เน็ตต่ำ มีการจัดหมวดศิลป์ สมาธิ ปัญญา พร้อมเสียงอ่านต้นฉบับ ช่วยให้เข้าใจลึกซึ้ง เหมาะกับทั้งพระและฆราวาส และมีระบบพี่เลี้ยงออนไลน์ช่วยตีความคำสอน

3) การสร้างระบบห้องเรียนพระพุทธศาสนาภาคภาษาอังกฤษอัจฉริยะเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในห้องเรียนแบบออนไลน์ที่เน้น รูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้ พบว่า ผู้เรียนส่วนใหญ่เน้น การอภิปรายธรรมะ พัฒนาทักษะการสื่อสาร และฝึกใช้ภาษาธรรมะในสถานการณ์จริงผ่านบทบาทสมมติและการจำลองบทสนทนา และการเรียนรู้ในห้องเรียนในสถานที่สำคัญทางพระพุทธศาสนา รวมถึงการสร้างบทเพลงหรือทำนองสวดมนต์ใหม่เพื่อเพิ่มความสนใจ ตลอดจนการแปลคำสอนเป็นภาษาต่างประเทศ และการฝึกพูดเทศน์ในกลุ่มเล็กเพื่อสร้างความมั่นใจ ใช้การสนทนาธรรมแบบสถานการณ์จำลองเพื่อฝึกการให้คำปรึกษาตามหลักสูตร

4) การสร้างระบบห้องเรียนพระพุทธศาสนาภาคภาษาอังกฤษอัจฉริยะเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในห้องเรียนแบบออนไลน์ที่เน้น รูปแบบการติดตามผลความก้าวหน้าทางการเรียน พบว่า การเรียนควรมีระบบประเมินตนเองรายสัปดาห์ที่ให้ผู้เรียนสะท้อนสิ่งที่เข้าใจและข้อสงสัย พร้อมติดตามผ่านแฟ้มสะสมงานซึ่งรวมงานเขียน การแปล และการนำเสนอธรรมะ เพื่อวัดพัฒนาการทางภาษาและความเข้าใจพุทธธรรม โดยใช้แฟ้มสะสมงานที่ครอบคลุมความรู้ ทักษะ และคุณธรรม ร่วมกับบันทึกเสียงหรือวิดีโอเพื่อติดตามพัฒนาการสื่อสาร มีระบบพี่เลี้ยงให้รุ่นพี่ช่วยตรวจสอบความเข้าใจ จัดกิจกรรมเล่าเรื่องธรรมะและแปลเป็นภาษาที่ถนัด ติดตามด้วยแบบฟอร์มรายงานผลและการสะท้อนตนเอง ในกิจกรรมเพื่อแสดงพัฒนาการทางปัญญาและการนำไปใช้จริงตามหลักพุทธธรรม

3. การศึกษาผลการใช้ระบบห้องเรียนพระพุทธศาสนาภาคภาษาอังกฤษอัจฉริยะเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในห้องเรียนแบบออนไลน์

ผลการวิจัย พบว่า กิจกรรมที่ใช้ระบบเนื้อหาและหลักสูตร ระบบเทคโนโลยีสนับสนุนการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ และ การติดตามผลความก้าวหน้าทางการเรียนคะแนนเฉลี่ยทั้งก่อนและหลังโดยภาพรวมจากกิจกรรมมีความแตกต่างกัน โดยมีรายละเอียดตามตารางดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงผลการเปรียบเทียบการพัฒนาห้องเรียนพระพุทธศาสนาภาคภาษาอังกฤษอัจฉริยะเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในการศึกษาผลการใช้ห้องเรียนภาษาอังกฤษก่อน และหลัง ตามรายด้าน

(n = 30)

	Pre-test			Post-test			t	p
	\bar{X}	s.n	แปลผล	\bar{X}	s.D	แปลผล		
1) ระบบเนื้อหาและหลักสูตร	2.60	0.786	ปานกลาง	4.24	0.622	มาก	-8.361	0.000
2) ระบบเทคโนโลยีสนับสนุนการเรียนรู้	2.68	0.868	ปานกลาง	4.29	0.560	มาก	-8.457	0.000

3) กิจกรรมการเรียนรู้	2.54	0.796	ปานกลาง	4.33	0.559	มาก	-8.843	0.000
4) การติดตามผลความก้าวหน้าทางการเรียน	2.58	0.777	ปานกลาง	4.16	0.654	มาก	-8.340	0.000

4) การนำเสนอระบบห้องเรียนพระพุทธศาสนาภาคภาษาอังกฤษอัจฉริยะเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในห้องเรียนแบบออนไลน์

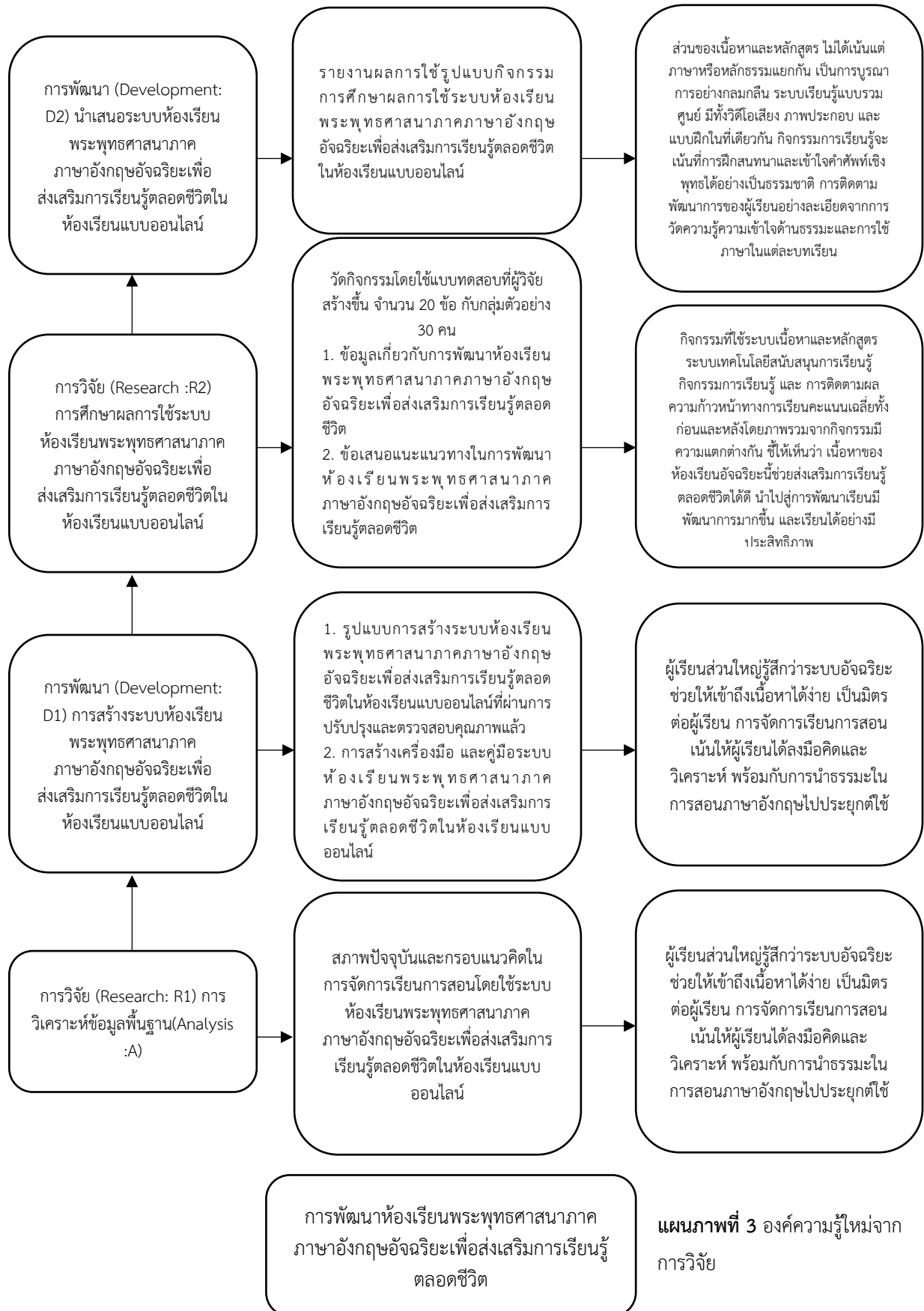
ผลการวิจัย พบว่า ส่วนของเนื้อหาและหลักสูตร ไม่ได้เน้นแต่ภาษาหรือหลักธรรมแยกกัน ระบบเรียนรู้แบบรวมศูนย์ มีทั้งวิดีโอเสียง ภาพประกอบ และแบบฝึกในทีเดียวกัน กิจกรรมการเรียนรู้จะเน้นที่การฝึกสนทนาและเข้าใจคำศัพท์เชิงพุทธ และ ติดตามพัฒนาการของผู้เรียนอย่างละเอียด โดยมีกระบวนการตามแผนภาพ ประกอบด้วย 1) กระบวนการจัดกิจกรรม เพื่อการถอดประสบการณ์เกี่ยวกับการพัฒนาห้องเรียนพระพุทธศาสนาภาคภาษาอังกฤษอัจฉริยะเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต 2) การจัดประชุมกลุ่มเพื่อถอดประสบการณ์ และแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ และ 3) นำไปสู่แนวทางการจัดการเรียน โดยมีการเก็บข้อมูล การถอดประสบการณ์ และการนำไปสู่การจัดการเรียน ตามแผนภาพดังนี้

แผนภาพที่ 2 แสดงขั้นตอน กระบวนการ สังเคราะห์จัดรูปแบบการจัดการเรียนในการพัฒนาห้องเรียนพระพุทธศาสนาภาคภาษาอังกฤษอัจฉริยะเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาห้องเรียนพระพุทธศาสนาภาคภาษาอังกฤษอัจฉริยะเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาวิจัยในประเด็นต่างๆ โดยเขียนเป็นองค์ความรู้ดังต่อไปนี้ตามกระบวนการ ดังต่อไปนี้

สรุปภาพรวม

จากการดำเนินสรุปภาพรวมการพัฒนาห้องเรียนพระพุทธศาสนาภาคภาษาอังกฤษอัจฉริยะเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตกับผู้ร่วมกิจกรรม จากการวัดผลกิจกรรมทั้งก่อนและหลังแล้วจะเห็นว่ามีความแตกต่างกัน ชี้ให้เห็นว่า กิจกรรมที่ใช้ระบบเนื้อหาและหลักสูตร ระบบเทคโนโลยีสนับสนุนการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ และการติดตามผลความก้าวหน้าทางการเรียน คะแนนเฉลี่ยทั้งก่อนและหลังโดยภาพรวมจากกิจกรรมมีความแตกต่างกัน ชี้ให้เห็นว่า เนื้อหาของห้องเรียนอัจฉริยะนี้ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตได้ดี นำไปสู่การพัฒนาเรียนรู้มีพัฒนาการมากขึ้น และการติดตามพัฒนาการของผู้เรียนอย่างละเอียดจากการวัดความรู้ความเข้าใจด้านธรรมะและการใช้ภาษาในแต่ละบทเรียน

การอภิปรายผล

1) การวิเคราะห์ข้อมูลของสภาพการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ระบบห้องเรียนพระพุทธศาสนาภาคภาษาอังกฤษอัจฉริยะเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตใน ห้องเรียนแบบออนไลน์ โดยภาพรวม พบว่า 1) ผู้เรียนส่วนใหญ่รู้สึกว่ารบบอัจฉริยะช่วยให้เข้าถึงเนื้อหาได้ง่าย เป็นมิตรต่อผู้เรียนทุกวัย และจุดเด่นคือความยืดหยุ่น การเรียนรู้ที่ไม่จำกัดเวลาและสถานที่ 2) การจัดการเรียนการสอนเน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือคิดและวิเคราะห์ โดยยกกรณีปัญหาจริงในชีวิตประจำวันแล้วเชื่อมโยงกับหลักธรรมะเป็นภาษาอังกฤษ 3) มีการนำธรรมะไปใช้กับชีวิตประจำวัน จากนั้นรวมกลุ่มใหญ่เพื่อสรุปผลการสนทนา ทำให้เรียนแล้วได้ฝึกทั้งฟัง และ 4) เน้นการผสมผสานระหว่างเนื้อหาพระพุทธศาสนาแบบดั้งเดิมกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ เพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างการเรียนรู้เชิงปัญญาและประสบการณ์ตรง สอดคล้องกับงานวิจัยของ **นาริยะ เจะโนะ และวิชัย นภาพงศ์** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบผสมผสานเพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาทักษะการเรียนรู้ สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบผสมผสานที่ได้พัฒนาขึ้นคือการสอนแบบออนไลน์ร้อยละ 80 และการสอนแบบปกติร้อยละ 20 พบว่ามี ประสิทธิภาพ 81.17/81.78 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างก่อนเรียนและหลัง เรียนผลปรากฏว่าหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการเรียนในรูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบผสมผสาน อยู่ในระดับมาก (4.30) ผลดังกล่าวอธิบายได้ว่ารูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบผสมผสานที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น นำข้อดีของการเรียนในห้องเรียนปกติและการเรียนแบบออนไลน์เข้าไว้ด้วยกัน สามารถเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างอิสระ ไม่จำกัดเรื่องเวลา สถานที่ มีความยืดหยุ่นในการเรียน ทบทวนบทเรียนได้ จึงสามารถนำรูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานไปใช้ในการจัดทำเนื้อหารายวิชาอื่น ๆ เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น (นาริยะ เจะโนะ และวิชัย นภาพงศ์, 2566 : 93)

2) การสร้างระบบห้องเรียนพระพุทธศาสนาภาคภาษาอังกฤษอัจฉริยะเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในห้องเรียนแบบออนไลน์ พบว่า 1) การเน้นหลักสูตรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเลือกหัวข้อเรียนตามความสนใจ มีทั้งด้านสมาธิ ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา และศิลปวัฒนธรรม เนื้อหาผสมผสานทฤษฎีและปฏิบัติ 2) ระบบห้องเรียนอัจฉริยะช่วยให้การสอนธรรมะภาคภาษาอังกฤษมีประสิทธิภาพขึ้น ด้วยการจำลองสถานการณ์จริง ช่วยให้ผู้เรียนกล้าพูดและเข้าใจภาษาธรรมะถูกต้อง 3) ผู้เรียนส่วนใหญ่เน้น การอภิปรายธรรมะ พัฒนาทักษะการสื่อสาร และฝึกใช้ภาษาธรรมะในสถานการณ์จริงผ่านบทบาทสมมติและการจำลองบทสนทนา และ 4) การเรียนควรมีระบบประเมินตนเองรายสัปดาห์ที่ให้ผู้เรียนสะท้อนสิ่งที่เข้าใจและข้อสงสัย เพื่อวัดพัฒนาการทางภาษาและความเข้าใจพุทธธรรม สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาไกรสร โชติปัญญา ได้ทำวิจัยเรื่อง “การศึกษาอบรมและพัฒนาเยาวชนกลุ่มเสี่ยงในโรงเรียนให้ดำเนินชีวิตอย่างเหมาะสมตามหลักพุทธธรรม” ผลการวิจัยพบว่า การศึกษาอบรมเยาวชนกลุ่มเสี่ยงในโรงเรียนที่ดำเนินชีวิตขัดต่อหลักพุทธธรรมเป็นกระบวนการที่บุคลากรในโรงเรียนได้ตระหนักต่อสภาพปัญหาเยาวชนกลุ่มเสี่ยงด้านยาเสพติดในโรงเรียน นับว่าเป็นปัญหาที่จะต้องอาศัยสถาบันทางสังคมโดยเฉพาะสถาบันทางพระพุทธศาสนาได้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการศึกษา กระบวนการศึกษาเยาวชนกลุ่มเสี่ยงมีปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินการ ได้แก่ นโยบายของผู้บริหาร บริบทของโรงเรียน และการมีส่วนร่วมเพื่อหาแนวทางป้องกัน แก้ไขและพัฒนาเยาวชน ในส่วนการดำเนินงานพบประเด็น

ปัญหาในกระบวนการศึกษาเยาวชนได้แก่ ครอบคลุมในการยอมรับพฤติกรรมของบุตรหลาน และเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการศึกษา ส่วนของแนวทางการพัฒนาเยาวชนกลุ่มเสี่ยงในโรงเรียนให้ดำเนินชีวิตอย่างเหมาะสมตามหลักพุทธธรรม ประการสำคัญในส่วนของคุณครูในโรงเรียนจะต้องมีการศึกษาวัฒนธรรมย่อยของเยาวชนกลุ่มเสี่ยง และกระบวนการในการพัฒนาเยาวชนกลุ่มเสี่ยง ได้แก่ กระบวนการวิธิละมุนละม่อม วิธิรุนแรง และวิธิปล่อยให้เป็นตามระเบียบกติกาสังคม แนวทางการพัฒนาเยาวชนจะต้องดำเนินการภายใต้การมีส่วนร่วมของสถาบันทางสังคม โดยเฉพาะครอบครัวเป็นสถาบันหลักในการมีส่วนร่วมป้องกัน แก้ไข และพัฒนาเยาวชน และบทบาทของพระสงฆ์มีความสำคัญในการดำเนินการภายใต้กิจกรรมทางพระพุทธศาสนาที่ต่อเนื่องในการปลูกฝังและขัดเกลาเยาวชนให้ดำเนินชีวิตอย่างเหมาะสมตามหลักพุทธธรรม เป็นคนดีมีศีลธรรมจริยธรรมและคุณธรรมต่อไป (พระมหาไกรสร โชติปัญโญ, 2552 : ก)

3) การศึกษาผลการใช้ระบบห้องเรียนพระพุทธศาสนาภาคภาษาอังกฤษอัจฉริยะเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในห้องเรียนแบบออนไลน์ มีดังนี้

3.1) ผลการเปรียบเทียบการพัฒนาห้องเรียนพระพุทธศาสนาภาคภาษาอังกฤษอัจฉริยะเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในการศึกษาผลการใช้ห้องเรียนภาษาอังกฤษก่อน และหลัง “ระบบเนื้อหาและหลักสูตร” พบว่า ข้อที่มีค่ามากที่สุด คือ ผลการเปรียบเทียบข้อที่ 5 หลักสูตรและเนื้อหาของห้องเรียนอัจฉริยะนี้ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตได้ดี ก่อนเข้าร่วมกิจกรรม มีค่าเฉลี่ย 2.63 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.889 อยู่ในระดับปานกลาง และหลังเข้าร่วมกิจกรรม มีค่าเฉลี่ย 4.36 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.668 อยู่ในระดับมาก ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ เรือนทอง ไวทยะพานิช เรื่อง “กระบวนการพัฒนาแผนกลยุทธ์ชุมชนเพื่อการรู้ดิจิทัลและการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านการรู้ดิจิทัลสำหรับผู้ใหญ่” ซึ่งพบว่ากระบวนการพัฒนาแผนกลยุทธ์ที่เหมาะสมกับชุมชนมี 6 ขั้นตอน ได้แก่ ระบุที่วางแผนและเตรียมความพร้อม ศึกษาสภาพการณ์ ปัญหา ความต้องการ และกำหนดประเด็นที่จะพัฒนา กำหนดกลยุทธ์และร่างแผนกลยุทธ์ชุมชน นำร่างแผนกลยุทธ์ไปใช้จริง การติดตามและประเมินผลร่างแผนกลยุทธ์ชุมชน ปรับปรุงแก้ไขร่างแผนกลยุทธ์ชุมชนให้เป็นแผนกลยุทธ์ที่สมบูรณ์และประกาศใช้ ทั้งนี้ กระบวนการวางแผนกลยุทธ์ต้องคำนึงถึงความยืดหยุ่นของชุมชนมากกว่าการยึดกรอบทฤษฎีหรือขั้นตอนทางวิชาการ โดยชุมชนมีความเห็นว่าควรให้ความสำคัญกับการนำแผนกลยุทธ์ไปใช้จริง การติดตาม และการประเมินผล ซึ่งมักเป็นขั้นตอนที่พบปัญหา สำหรับแผนกลยุทธ์ชุมชนที่พัฒนาขึ้นนั้นประกอบด้วย 9 องค์ประกอบ ได้แก่ วิสัยทัศน์ พันธกิจ ค่านิยมร่วม กลยุทธ์ วัตถุประสงค์ เป้าหมาย ตัวชี้วัด กิจกรรม และแผนปฏิบัติการ (เรือนทอง ไวทยะพานิช, 2563: 437-445)

3.2) ผลการเปรียบเทียบการพัฒนาห้องเรียนพระพุทธศาสนาภาคภาษาอังกฤษอัจฉริยะเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในการศึกษาผลการใช้ห้องเรียนภาษาอังกฤษก่อน และหลัง “ระบบเทคโนโลยีสนับสนุนการเรียนรู้” พบว่า ข้อที่มีค่ามากที่สุด คือ ผลการเปรียบเทียบข้อที่ 10 ระบบเทคโนโลยีสนับสนุนช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ ก่อนเข้าร่วมกิจกรรม มีค่าเฉลี่ย 2.76 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.006 อยู่ในระดับปานกลาง และหลังเข้าร่วมกิจกรรม มีค่าเฉลี่ย 4.50 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.682 อยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ ภัทธา วายจุต ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดและส่งเสริมการเรียนรู้สำหรับครูศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ผลการวิจัยพบว่า สภาพการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดและส่งเสริมการเรียนรู้ของครู กศน.แบ่งเป็น 5 ด้าน 1) ด้านการวางแผนและเตรียมการจัดการเรียนรู้ 2) ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 3) ด้านการประเมินผลการเรียนรู้ 4) ด้านการติดตาม สื่อสาร ประชาสัมพันธ์ และ 5) ด้านการใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลของสำนักงาน กศน. ทุกด้านมีการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในระดับมาก การศึกษาเหตุผลของการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลแบ่งเป็น 2 ด้าน 1) ด้านทัศนคติต่อการใช้ และ 2) ด้านความพร้อมและสิ่งอำนวยความสะดวก ทั้งสองด้านอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ผลการสร้างแบบแผนการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดและส่งเสริมการเรียนรู้ของครู กศน. แบ่งเป็นแบบแผนสำหรับผู้ที่มีความพร้อมทางดิจิทัล ได้แก่ ระบบ Learning Management System (LMS) ของ กศน. และแบบแผนสำหรับผู้ที่มีความพร้อมทางดิจิทัล ควรจัดทำสื่อสิ่งพิมพ์ให้เป็น Guide Book น าเสนอเกี่ยวกับเทคโนโลยีดิจิทัลและมี QR code สำหรับเชื่อมต่อไปยังสื่อดิจิทัลได้ รวมถึงการมอบหมายงานที่ส่งเสริมทักษะดิจิทัลแก่ผู้เรียน (ภัทธา วายจุต, 2566 : 1672 - 1673)

3.3) ผลการเปรียบเทียบการพัฒนาห้องเรียนพระพุทธศาสนาภาคภาษาอังกฤษอัจฉริยะเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอด

ชีวิตในการศึกษาผลการใช้ห้องเรียนภาษาอังกฤษก่อน และหลัง “กิจกรรมการเรียนรู้” พบว่า ในการศึกษาผลการใช้ห้องเรียนภาษาอังกฤษก่อนและหลัง “กิจกรรมการเรียนรู้” พบว่า ข้อที่มีค่ามากที่สุดคือ ข้อที่ 12 กิจกรรมส่งเสริมความเข้าใจหลักธรรมในพระพุทธศาสนาอย่างลึกซึ้ง โดยก่อนเข้าร่วมกิจกรรมมีค่าเฉลี่ย 2.40 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.770 อยู่ในระดับน้อย และหลังเข้าร่วมกิจกรรมมีค่าเฉลี่ย 4.50 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.629 อยู่ในระดับมากที่สุด ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานของ ญัตติรัตน์ศิริณิกุล และคณะ เรื่อง “การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเพื่อการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียนสังกัดสำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดลำปาง” โดยใช้วิธีดำเนินการวิจัย 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 การสร้างรูปแบบ ศึกษาความต้องการจำเป็นจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูศูนย์ กศน. อำเภอ จำนวน 26 คน การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ 9 คน และการตรวจสอบรูปแบบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 6 คน ตอนที่ 2 การประเมินรูปแบบ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลจำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ แบบสอบถาม และคู่มือการใช้รูปแบบ โดยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธี Priority Needs Index (PNI) แบบปรับปรุง ค่าคะแนนเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการศึกษาพบว่า ได้รูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียนในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดลำปาง การประเมินยืนยันว่ารูปแบบดังกล่าวมีความเหมาะสมและสามารถนำไปใช้ได้จริง (ญัตติรัตน์ศิริณิกุล และคณะ, 2566: 303-309)

3.4) ผลการเปรียบเทียบการพัฒนาห้องเรียนพระพุทธศาสนาภาคภาษาอังกฤษอัจฉริยะเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในการศึกษาผลการใช้ห้องเรียนภาษาอังกฤษก่อน และหลัง “การติดตามผลความก้าวหน้าทางการเรียน” พบว่า ข้อที่มีค่ามากที่สุด คือ ผลการเปรียบเทียบข้อที่ 20 การติดตามผลสามารถนำไปสู่การวางแผนการเรียนรู้ในอนาคตอย่างมีเป้าหมายและชัดเจน ก่อนเข้าร่วมกิจกรรม มีค่าเฉลี่ย 2.63 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.764 อยู่ในระดับปานกลาง และหลังเข้าร่วมกิจกรรม มีค่าเฉลี่ย 4.36 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.668 อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ พงศ์วัชร พองกัน และคณะ ได้ทำวิจัยเรื่อง “การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นผลิตภัณฑ์ข้าวแคบเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของตำบลหัวเสือ จังหวัดลำปาง: บทเรียนจากชุมชน” ผลการวิจัยพบว่า จากองค์ความรู้และกระบวนการจัดการความรู้ผลิตภัณฑ์ข้าวแคบของชุมชนเพื่อการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตจากชุมชน และแนวทางการจัดการความรู้ของชุมชนที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพประกอบด้วยกระบวนการของการแสวงหาความรู้ การสร้างความรู้ การเก็บและรวบรวมความรู้ การถ่ายทอดความรู้และการเผยแพร่ความรู้ (พงศ์วัชร พองกัน และคณะ, 2567 : 21-29)

4) การนำเสนอระบบห้องเรียนพระพุทธศาสนาภาคภาษาอังกฤษอัจฉริยะเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในห้องเรียนแบบออนไลน์ พบว่า 1) ในส่วนของเนื้อหาและหลักสูตร ไม่ได้เน้นแต่ภาษาหรือหลักธรรมแยกกัน แต่เป็นการบูรณาการอย่างกลมกลืน ทำให้เราได้ฝึกทั้งทักษะการฟัง พูดภาษาอังกฤษ ควบคู่ไปกับการคิดวิเคราะห์เชิงธรรมะ 2) ระบบเรียนรู้แบบรวมศูนย์ มีทั้งวิดีโอเสียง ภาพประกอบ และแบบฝึกในทีเดียวกัน ไม่ต้องไปหาข้อมูลจากหลายแหล่ง ทำให้เรียนได้อย่างต่อเนื่องและไม่สะดุด 3) กิจกรรมการเรียนรู้จะเน้นที่การฝึกสนทนาและเข้าใจคำศัพท์เชิงพุทธได้อย่างเป็นธรรมชาติ ช่วยสร้างความกล้าแสดงออก และ 4) การติดตามพัฒนาการของผู้เรียนอย่างละเอียด ผ่านแบบประเมินที่วัดความรู้ความเข้าใจด้านธรรมะและการใช้ภาษาในแต่ละบทเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ อิศร์ศักดิ์ สกกล และศิริรัตน์ เพ็ชรแสงศรี ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาในการจัดการเรียนการสอนวิชาคอมพิวเตอร์เพื่อการออกแบบโดยใช้ห้องเรียนอัจฉริยะของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาออกแบบทัศนอุตสาหกรรมคณะศิลปกรรม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (ศูนย์ลำปาง)” ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและปัญหาในการจัดการเรียนการสอนวิชาคอมพิวเตอร์เพื่อการออกแบบ โดยใช้ห้องเรียนอัจฉริยะในภาพรวมอยู่ในระดับดี ทั้งนี้เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านองค์ประกอบของห้องเรียนอัจฉริยะอยู่ในระดับปานกลาง ด้านการสอนและเทคนิคการสอนและด้านการวัดและประเมินผลมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับดี องค์ประกอบในด้านห้องเรียนอัจฉริยะที่ควรได้รับการปรับปรุงได้แก่ ความครอบคลุมของการเชื่อมต่อระบบอินเทอร์เน็ตแบบไร้สาย ความเร็วของระบบฐานข้อมูลกลางที่ทำให้การเชื่อมต่อเป็นไปอย่างรวดเร็ว การเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตผ่านเครือข่ายของสถาบัน ความครอบคลุมของจุดเชื่อมต่อของจุดปลั๊กไฟ ยูเอสบี และจุดเน็ตเวิร์ค และ ความสามารถในการตรวจสอบพฤติกรรมหรือความก้าวหน้าของผู้เรียนโดยใช้ระบบในห้องเรียน

อัจฉริยะ ซึ่งมีความคิดเห็นต่อสภาพปัจจุบันอยู่ในระดับพอใช้ (ธีรศักดิ์ สະกล และศิริรัตน์ เพ็ชรแสงศรี, 2561: 104-112)

ข้อเสนอแนะ

1 ข้อเสนอแนะในเชิงนโยบายไปใช้

1.1) บุคคลที่เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านระบบห้องเรียนอัจฉริยะเสมือน ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบการเรียนการสอน ผู้เชี่ยวชาญด้านทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ได้แนวทางองค์ความรู้ และแนวทางเกี่ยวกับ การพัฒนาห้องเรียนพระพุทธศาสนาภาคภาษาอังกฤษอัจฉริยะเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ไปพัฒนาต่อเป็นการนำความรู้พื้นฐานในการเรียนรู้ การทำกิจกรรมไปต่อยอดเกี่ยวกับการพัฒนาห้องเรียนพระพุทธศาสนาภาคภาษาอังกฤษอัจฉริยะได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.2) หน่วยงานที่สนใจ อันประกอบด้วย หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และผู้ที่จัดอบรมกิจกรรม สามารถนำองค์ความรู้ที่ได้ขึ้นไปศึกษาต่อยอดเพื่อเป็นพื้นฐานเกี่ยวกับ การพัฒนาห้องเรียนพระพุทธศาสนาภาคภาษาอังกฤษอัจฉริยะเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

1.3) ผู้เรียนทั่วไป สามารถนำชุดความรู้ การพัฒนาห้องเรียนพระพุทธศาสนาภาคภาษาอังกฤษอัจฉริยะเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ไปใช้ในการศึกษา โดยการนำไปเผยแพร่ในรูปแบบ ผ่านสื่อ ผ่านคลิปเสียง เว็บไซต์ คู่มือในการพัฒนาห้องเรียนพระพุทธศาสนาภาคภาษาอังกฤษอัจฉริยะเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

1.4) บุคคลทั่วไปที่มี สามารถนำไปเผยแพร่และดูเป็นแนวทางในการศึกษาเกี่ยวกับ การพัฒนาห้องเรียนพระพุทธศาสนาภาคภาษาอังกฤษอัจฉริยะเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยสามารถถอดบทเรียนที่ได้มาใช้เป็นกิจกรรมเกี่ยวกับ การพัฒนาห้องเรียนพระพุทธศาสนาภาคภาษาอังกฤษอัจฉริยะเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อให้บุคคลทั่วไปได้มีโอกาสศึกษาภาษาอังกฤษในมุมมองกว้าง และเป็นรูปแบบใหม่ต่อไป

2) ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1) ผู้เข้าร่วมกิจกรรมการศึกษาครั้งนี้เป็นผู้เรียนผ่านกิจกรรม การพัฒนาห้องเรียนพระพุทธศาสนาภาคภาษาอังกฤษอัจฉริยะเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต 30 คน เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับการศึกษา การพัฒนาห้องเรียนพระพุทธศาสนาภาคภาษาอังกฤษอัจฉริยะเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ผ่านโปรแกรมออนไลน์ที่สร้างขึ้น ให้สามารถศึกษาข้อมูลอันเป็นประโยชน์ ดังนั้นในการศึกษาครั้งต่อไปควรมีกกลุ่มผู้เรียนผ่านกิจกรรมอื่น ๆ เพื่อทำการศึกษาและยืนยันการวิจัย และสร้างองค์ความรู้ใหม่ในการวิจัยครั้งต่อไป

2.2) เนื่องจากการศึกษานี้เป็นการศึกษา การพัฒนาห้องเรียนพระพุทธศาสนาภาคภาษาอังกฤษอัจฉริยะเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตกับผู้เรียน ดังนั้นจึงควรนำแนว การพัฒนาห้องเรียนพระพุทธศาสนาภาคภาษาอังกฤษอัจฉริยะเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ในรูปแบบอื่น ๆ และวิธีการอื่น ๆ ที่หลากหลาย โดยมีการศึกษาและติดตามผลในระยะยาวต่อไป

2.3) จากผลการวิจัย พบว่า ผู้เข้าร่วมกิจกรรม การพัฒนาห้องเรียนพระพุทธศาสนาภาคภาษาอังกฤษอัจฉริยะเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต มีการผลลัพธ์ที่เข้าร่วมกิจกรรมไม่แตกต่างกัน มีทัศนคติที่ดี ดังนั้นจึงควรทำวิจัยเกี่ยวกับ การพัฒนาห้องเรียนพระพุทธศาสนาภาคภาษาอังกฤษอัจฉริยะเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต แนวทางอื่น เพื่อส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาอังกฤษต่อไปอย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

- ณัฐ รัตนศิริณิขกุล และคณะ. (2566). “การพัฒนาารูปแบบการบริหารจัดการเพื่อการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียนสังกัดสำนักงานการศึกษาอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดลำปาง”. วารสารการบริหารจัดการและนวัตกรรมท้องถิ่น, 5(1).
- นฤมล ศิริวงษ์. (2548). “การพัฒนาบทเรียนออนไลน์ วิชาการเขียนหนังสือเพื่อการพิมพ์ในระดับอุดมศึกษา”. ดุษฎีนิพนธ์ การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยี. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- นาริยะ เจาะโนะ และวิชัย นภาพงศ์. (2566). “การพัฒนาารูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบผสมผสานเพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาทักษะการเรียนรู้สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น”. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา, 18(1).
- นิรมิข เพียรประเสริฐ. “Smart Classroom: ห้องเรียนในยุค 4.0”. นิตยสาร สสวท., 45(208).
- ธีรศักดิ์ สะกล และศิริรัตน์ เพ็ชรแสงศรี. (2561). “การศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาในการจัดการเรียนการสอนวิชาคอมพิวเตอร์เพื่อการออกแบบโดยใช้ห้องเรียนอัจฉริยะของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาออกแบบหัตถอุตสาหกรรม คณะศิลปกรรม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (ศูนย์ลำปาง)”. วารสารครุศาสตร์อุตสาหกรรม, 17(1).
- พงศวีชร พองันทา และคณะ. (2567). “การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นผลิตภัณฑ์ข้าวแคบเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของตำบลหัวเสือ จังหวัดลำปาง: บทเรียนจากชุมชน”. วารสารการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต, 12(1).
- พระมหาไกรสร โชติปัญญา. (2552). “การศึกษาอบรมและพัฒนาเยาวชนกลุ่มเสี่ยงในโรงเรียนให้ดำเนินชีวิตอย่างเหมาะสมตามหลักพุทธธรรม”. รายงานการวิจัย. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน.
- ภัทรา วายาจตุ. (2566). “การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดและส่งเสริมการเรียนรู้สำหรับครูศูนย์การศึกษาอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย”. วารสารสหวิทยาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 6(3).
- เรือนทอง ไวยะพานิช. (2563). “กระบวนการพัฒนาแผนกลยุทธ์ชุมชนเพื่อการเรียนรู้ดิจิทัลและการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านการรู้ดิจิทัลสำหรับผู้ใหญ่”. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยการจัดการและเทคโนโลยีอีสเทิร์น, 17(1).
- เลิศ เกสรคำ. (2541). ไวยากรณ์และเทคนิคภาษาอังกฤษ. กรุงเทพมหานคร: บริษัทซีเอ็ดดูเคชั่น จำกัด.
- วลีรัตน์ พุทธาศรี และคณะ. (2566). “การพัฒนาารูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้เชิงรุกในสภาพแวดล้อมห้องเรียนอัจฉริยะโดยใช้กระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรมร่วมกับการเรียนรู้ตามสถานการณ์เพื่อส่งเสริมสมรรถนะด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ต้นแบบทางอุตสาหกรรมสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี”. Journal of Roi Kaensam Academi, 8(8).
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2544). การจัดสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา: กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544. กรุงเทพมหานคร: ครูสภาลาดพร้าว.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2554). หนังสือแนะนำสื่อการเรียนการสอนศีลธรรม. กรุงเทพมหานคร: บริษัทพริกหวานกราฟฟิค จำกัด.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2555). การพัฒนาคุณลักษณะผู้เรียนยุคใหม่เพื่อรองรับการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สองด้วยการบูรณาการไอซีทีในการจัดเรียนรู้ด้วยโครงการ. กรุงเทพมหานคร: บริษัทพริกหวานกราฟฟิค จำกัด.
- สุภาววรรณ ฤกษ์กำลัง. (2564). “นวัตกรรมห้องเรียน: การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21”. วารสารครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย, 15(2).